

of economic entities and use data on unscheduled on-site audits of inspections. The article proposed to appoint a forensic economic expertise during the investigation, which may solve the problem when investigating economic crimes.

Keywords: investigation of economic crimes; business entities; powers of the prosecutor; powers of the investigator; unscheduled audits (inspections); consideration by the investigating judge of the motions of the prosecutor or investigator.

DOI: 10.33766/2524-0323.97.246-257

УДК 3.075.2:3

Миргород-Карпова В. В., кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету (м. Суми, Україна)

e-mail: v.myrhorod@yur.sumdu.edu.ua

ORCID iD : <https://orcid.org/0000-0002-3302-221X>

Мурач Д. В., здобувач вищої освіти Навчально-наукового інституту права Сумського державного університету (м. Суми, Україна)

e-mail: d.v.murach@gmail.com

ORCID iD : <https://orcid.org/0000-0002-4645-1275>

МІСЦЕ І РОЛЬ ВИЩОГО АНТИКОРУПЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ В ДЕРЖАВНОМУ МЕХАНІЗМІ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Стаття присвячена комплексному аналізу державного механізму протидії корупції в Україні. Досліджено положення чинного вітчизняного законодавства у сфері протидії корупції. Також у ході цього аналізу виділено систему суб'єктів протидії корупції в Україні. Окреслено ключові функції суб'єктів системи протидії корупції в Україні. Досліджено місце та роль Вищого антикорупційного суду України у системі суб'єктів протидії корупції. Досліджено положення, думки окремих науковців та практиків щодо доцільності запровадження Вищого антикорупційного суду України як окремого суб'єкта вчинення правосуддя щодо осіб, які вчинили корупційні правопорушення. Висвітлено проблему дисгенезії чинного організаційного та нормативно-правового забезпечення системи суб'єктів протидії корупції в Україні. Дано оцінку щодо сучасної ситуації з корупцією в Україні та вказано на основні деструктивні фактори, що сприяли цьому. Авторами визначено, що одним із таких факторів є проблема «застою» справ у судах першої інстанції та корупція серед суддів судів загальної юрисдикції.

У роботі з'ясовано, що державний механізм протидії корупції в Україні являє собою цільну та узгоджену систему суб'єктів протидії корупції, кожен з яких виконує конкретні, визначені чинним законодавством, завдання та функції з розслідування, судового обвинувачення та безпосереднього вчинення правосуддя щодо осіб, які здійснили корупційне правопорушення. Доведено, що вирішальне завдання в цьому механізмі покладене саме на судову гілку влади, яка фактично вчиняє правосуддя. Визначено, що центральним елементом цього механізму є Вищий антикорупційний суд України. Відповідно, авторами наголошується на необхідності вдосконалення організаційно-правових основ діяльності цього суду задля забезпечення в Україні міжнародних стандартів антикорупційного судочинства. Зазначено, що вдосконалення організації діяльності

Вищого антикорупційного суду України дозволить значно покращити економічну ситуацію в країні та збільшить довіру населення до судової гілки влади.

Ключові слова: державний механізм, корупція, Вищий антикорупційний суд України, суб'єкти протидії корупції.

Постановка проблеми. Корупція, по праву, вважається найголовнішою проблемою українського суспільства. Через корупційні махінації державних службовців економіка України познає катастрофічних збитків: за даними 2021 року, лише збитки від корупції, викритої в паливно-енергетичному комплексі України, перевищують аж 4 млрд гривень. Національне законодавство та правова система з кожним днем втрачають повагу та довіру зі сторони громадян: за даними Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАНУ, лише 4 % українців задоволені правовою системою і лише 8 % – центральною владою. Урешті-решт рівень життя в Україні спадає до позначки країн третього світу (Індекс людського розвитку України у 2020-му році становить 0,63, що нижче за середній рівень Європи та Центральної Азії). Оцінка економічної свободи України становить 56,2 бали, що станом на 2021 рік ставить нашу країну аж на 127 місце в загальносвітовому рейтингу за Індексом економічної свободи (Index of Economic Freedom). Останні дослідження Індексу сталості суспільства (Sustainable Society Index) показують, що в графі «Гарне управління» (Good Governance) Україна отримала дуже низьку оцінку за 2019 рік (3,6 бали з 10). Для порівняння, навіть у Росії цей показник становить 3,7. Більшість наукової еліти світу відзначають колосальний економічний та соціальний потенціал України на світовій арені. Попри це, саме корупція виступає як підводний якір, що зупиняє розвиток нашої країни та не дозволяє їй вийти на лідируючі позиції в рейтингах світу.

Реакцією державної влади на це було поступове запровадження механізму протидії корупції в Україні. Станом на сьогодні та з огляду на статистичні дані, вчені й суспільство загалом сумніваються в ефективності подібного механізму. Особливої уваги привертає судова складова цього механізму, а саме ефективність функціонування Вищого антикорупційного суду України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Насамперед слід зауважити про важливість впливу на формування методології дослідження основних аспектів стану антикорупційного судочинства України таких вчених, як: О. Пархоменко-Кутцевіл, О. Меньяйлов, К. Ростовська, Я. Юрчишин, М. Костецький, О. Безпалова, В. Гапотій та інші. Водночас існує нагальна потреба в дослідженні концептуальних проблем організації системи антикорупційного судочинства в Україні та шляхів для його вдосконалення.

Формулювання цілей. Метою статті є визначення місця і ролі Вищого антикорупційного суду України в державному механізмі протидії корупції.

Виклад основного матеріалу. Корупція є однією з ключових суспільних проблем усіх країн світу. В Україні вона має систематичний характер та негативно впливає на розвиток економічної, суспільно-політичної та інших сфер країни.

Починаючи з 1993 р., некомерційна антикорупційна неурядова організація з вивчення і боротьби з корупцією організація Transparency International (TI) (з англ. –

«міжнародна прозорість») щорічно здійснює оцінювання рівня корумпованості країн і регіонів світу за індексом сприйняття корупції [1, с. 174]. Так у 2020 році в Індексі сприйняття корупції міжнародної організації Трансперенсі Інтернешнл Україна посіла 117-ге місце зі 180 країн, що досліджувалися (прогрес 9 місць за рік) [2].

Аналіз показників індексу сприйняття корупції, розрахованих експертами Transparency International свідчить, що впродовж останнього десятиліття рівень корупції в Україні стабільно залишається надзвичайно високим. За рівнем корупції Україна прирівнюється до таких «проблемних» країн світу, як Сьєра-Леоне, Зімбабве, Лібєрія, Малі, Мозамбік, Кот-Дівуар, з якими наша держава ділить сходинки за порівняльними рейтингами. Д. Й. Никифорчук та О. Ю. Бусол зазначають, що при аналізі показників ІСК упродовж 1999–2009 років можна помітити сталу тенденцію до їх погіршення [1]. При аналізі статистичних даних 2010 – 2020 років ми спостерігаємо, що в період десяти років, за рівнем сприйняття корупції Україна перебуває на одному рівні з такими країнами, як Нігерія, Пакистан, Болівія та Киргизтан. Хоч і спостерігається деякий прогрес, але Україна досі має найгірші показники сприйняття корупції, ніж майже всі її країни-сусідки (виняток – Росія).

Експерти зазначають, що пандемія COVID-19 негативно відбилася на ситуації з корупцією у світі, що є серйозним приводом для хвилювання в Україні. «За останній рік кількість повідомлень про вчинення корупції зросла в усьому світі», – мовиться у звіті Transparency International [3].

За численними опитуваннями, сьогодні у суспільстві існує чітке розуміння впливу корупції на розвиток країни. Так загальнонаціональне дослідження, проведене Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва спільно з соціологічною службою Центру Разумкова, за 2021 рік в усіх регіонах України показало такі результати: відповідаючи на відкрите запитання без визначених наперед варіантів, найбільшою перешкодою для розвитку України українці назвали корупцію – 38,5 % опитаних. Для порівняння, другою суттєвою перешкодою є війна – понад 18 % [4].

Таким чином, ми можемо дійти висновку, що станом на сьогодні в Україні основною проблемою, що породжує майже всі інші, є корупція. Вона дуже розповсюджена в нашій країні та має систематичний характер прояву. З огляду на це, законодавці та взагалі державна влада запроваджують створення в Україні спеціалізованих органів, завданням яких є виявлення та протидія корупційним правопорушенням. У сукупності, ці органи та установи утворюють певний державний механізм протидії корупції.

Як реакцію на стрімке розповсюдження корупції в країні, законодавець вирішує створити відповідні установи, завданням яких є протидія корупції. У контексті визначення конкретних органів, що займаються протидією корупції в Україні, варто зазначити, що подібні органи в сукупності утворюють певну антикорупційну інституцію, тобто систему суб'єктів протидії корупції.

Сама система суб'єктів протидії з корупцією – це система спеціалізованих державних органів, на яких покладено завдання з протистояння проявам корупції в країні. У взаємодії вони створюють державний механізм протидії корупції.

Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 року № 1700-VII, спеціально уповноваженими суб'єктами у сфері протидії корупції є

органи прокуратури та Національної поліції, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції [5].

Проте, варто зазначити, що цей закон не наводить повного списку суб'єктів, що реалізують антикорупційну політику та діяльність в Україні. Так, як зауважує О. Пархоменко-Кудевіл, на сьогодні також створені та діють Спеціалізована антикорупційна прокуратура, Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, Державне бюро розслідувань (див. таб.) [6].

Таблиця

Система суб'єктів протидії корупції в Україні

СУБ'ЄКТ	ЗАВДАННЯ СУБ'ЄКТА
Національне антикорупційне бюро України	Протидіє кримінальним корупційним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці, а також вжиття інших передбачених законом заходів щодо протидії корупції [7].
Спеціалізована антикорупційна прокуратура	Забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування Національним антикорупційним бюро України кримінальних правопорушень та оскарження незаконних судових рішень на стадії досудового розслідування і судового розгляду тощо [8].
Національне агентство з питань запобігання корупції	Аналізує ситуацію з корупцією в Україні та розробляє відповідну Антикорупційну стратегію та державну програму з її реалізації, а також координує виконання цих документів [9].
Вищий антикорупційний суд	Здійснює правосуддя відповідно до визначених законом засад та процедур судочинства з метою захисту особи, суспільства та держави від корупційних і пов'язаних із ними кримінальних правопорушень та судового контролю за досудовим розслідуванням цих кримінальних правопорушень, дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні, а також вирішення питання про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави у випадках, передбачених законом, у порядку цивільного судочинства [10].
Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів	Забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері виявлення та розшуку активів, на які може бути накладено арешт у кримінальному провадженні чи у справі про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави, та/або з управління активами, на які накладено арешт у кримінальному провадженні чи у справі про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави або які конфісковано у кримінальному провадженні чи стягнено за рішенням суду в дохід держави внаслідок визнання їх необґрунтованими [11].

Державне бюро розслідувань	Здійснює запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень, вчинених державними службовцями [12].
Національна поліція	Протидіє злочинності, у тому числі правопорушенням у корупційній сфері [13].

Джерело: створено автором на підставі норм чинного законодавства

Попри таку різноманітність антикорупційних інституцій, статистичні показники рівня корупції, як було зазначено в попередньому пункті, лише зростають. Це ставить під сумнів ефективність діяльності всієї системи протидії корупції в Україні або ж окремої її частини. І. Христич акцентує увагу на тому, що в країні весь час лише видається, що відбувається боротьба з корупцією [14, с. 200]. Якщо з приводу оперативно-розшукової та слідчої діяльності по виявленню корупціонерів особливих питань немає, то викликає сумнів система антикорупційного судочинства в Україні. Це твердження має раціональне підґрунтя, адже, за словами А. Ситника, абсолютна більшість корупційних справ «лежать» у судах по декілька років [15]. Тому акцентуємо увагу саме на стороні розгляду та винесення вироку у справах, пов'язаних із корупцією.

Отже, державний механізм протидії корупції утворюють спеціальні антикорупційні суб'єкти, а саме: Спеціалізована антикорупційна прокуратура; органи Національної поліції України; Національне антикорупційне бюро України; Національне агентство з питань запобігання корупції; Державне бюро розслідувань; Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів; Вищий антикорупційний суд. Зважаючи на дані, отримані від Transparency International, ми можемо дійти висновку, що в системі протидії корупції існує багато недоліків. Ключовим із них, на думку експертів та науковців, є організація діяльності Вищого антикорупційного суду України.

Так одним із наслідків судової реформи 2016 року є те, що з 5 вересня 2019 року в Україні починає діяти Вищий антикорупційний суд (далі – ВАКС) на підставі Закону України «Про утворення Вищого антикорупційного суду» від 21.06.2018 року № 2470-VIII. Незначні результати антикорупційної діяльності породжують суперечки серед дослідників на тему доцільності створення такого суду [10; 24].

Для більш широкого аналізу цього питання варто вказати, що формування професійної та незалежної судової влади є однією з ключових рекомендацій організації Transparency International для України [2]. Як було зазначено раніше, подібний крок був складовою судової реформи 2016 року, що покликана на значне вдосконалення судової системи України. Не лише поліпшення системи судострою є метою запровадження ВАКС, актуальним залишається проблема невідповідності України стандартам Європейського Союзу, що є значною перешкодою для міжнародного співробітництва. Так у 77 пункті пріоритетних завдань та заходів Річної національної програми під егідою Комісії Україна-НАТО на 2020 рік, затвердженій Указом Президента України від 26 травня 2020 року № 203/2020, зазначено необхідність забезпечення ефективної діяльності Вищого антикорупційного

суду [16]. Наявність у країні дієвого механізму протидії корупційним правопорушенням є однією із умов членства України в ЄС. А такий механізм просто не може існувати без спеціального антикорупційного суду.

Реалізація судової реформи 2016 року є однією з ключових умов для подальшого співробітництва України з Міжнародним Валютним Фондом. Одним із пріоритетів, що надав Виконавчий комітет МВФ для 18-місячної домовленості з Україною є запровадження ключових мір корпоративного управління та боротьби з корупцією для збереження та примноження фінансово-економічних досягнень України. Однією з таких мір і є створення Вищого антикорупційного суду. Також запровадження ВАКС значно покращить рівень довіри МВФ до України [17].

Не варто забувати, що організація Вищого антикорупційного суду в Україні є необхідним кроком для запровадження дієвої системи протидії корупції. Оскільки розслідуванням справ, пов'язаних із корупцією та корупційними правопорушеннями, займається Національне антикорупційне бюро України, а спеціальна антикорупційна прокуратура є офіційним органом обвинувачення осіб, що вчинили корупційне правопорушення, то органу, що буде притягати до відповідальності, в Україні немає. Запровадження ВАКСу вирішує цю проблему та повноцінно доповнює систему протидії корупції в Україні.

Але, незважаючи на абсолютну необхідність та реальну обґрунтованість створення ВАКС, питання доцільності такого рішення викликає в окремих дослідників сумніви. Так суддя Касаційного кримінального суду в складі Верховного Суду Аркадій Бущенко стверджує, що подібні зміни в системі судоустрою не є доцільними. Аргументує він свою позицію тим, що кошти, які виділяються з державного бюджету України на підтримку ВАКС, можна було спрямувати на вдосконалення вже існуючої системи судів України [18]. Ми не погоджуємося з цією думкою, адже необхідно враховувати, що специфіка справ, які розглядає ВАКС, не дозволяє прямо вирішувати ці справи звичайним суддям першої інстанції. Також, не варто забувати, що станом на 01.02.2021 у Верховного Суду не вистачає 12 суддів, кількість вакантних посад місцевих судів перевищує відмітку в 2 000 місць, попри визначену кількість у 7 295 осіб. Отже, в Україні критично не вистачає суддів. Причому, станом на 25.01.2021 окремі місцеві суди України просто припинили свою діяльність (зокрема, Окружний господарський суд міста Севастополя) [19].

К. Ростовська, на протигагу, наголошує увагу на актуальності такого суду, зазначаючи, що наявність професійної і незалежної судової системи – одна із основних заporук існування правової держави [20, с. 161]. Як зазначає голова ВАКС О. Танаєвич, «необхідно одночасно вживати комплексних заходів: удосконалювати закони та притягувати осіб, винних у вчиненні корупційних злочинів, до кримінальної відповідальності» [21, с. 10].

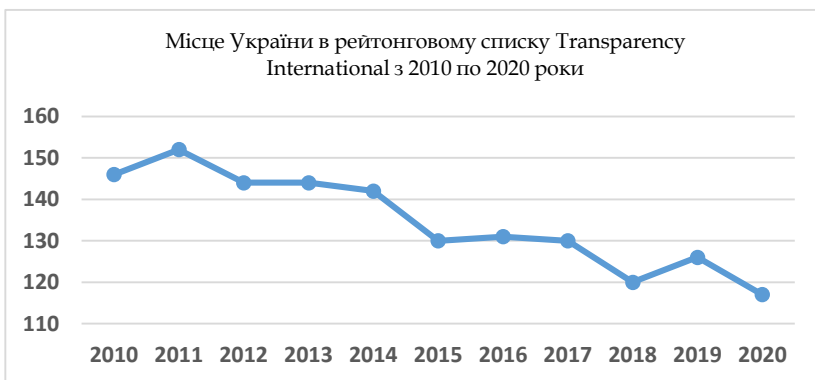
Я. Юрчишин та М. Костецький у своїй праці прямо наголошують на тому, що лише ВАКС зможе подолати корупцію в Україні та повернути довіру громадян до судової влади [22, с. 137]. Розділяє цю позицію й О. Безпалова, зазначаючи, що створення ВАКС є найбільш оптимальним кроком для подолання проблеми корупції в Україні [23]. Ми поділяємо думки вищезазначених науковців із приводу необхідності запровадження ВАКС та зазначаємо, що подібний крок є необхідним

не лише з огляду на фатальну ситуацію з корупцією, а й для запровадження в Україні міжнародних стандартів боротьби з корупцією.

Не можна не говорити про доцільність запровадження такого суду, не враховуючи оцінку незалежних міжнародних організацій. Якщо проаналізувати місце України у світовому рейтингу Transparency International за останнє десятиліття, то ми можемо спостерігати певний прогрес країни у подоланні проблеми корупції. Починаючи з 2015 року, в Україні спостерігається значна стабілізація рівня корупції. Це пов'язано з тим, що, починаючи з 2015 року, в Україні починають активно створюватися державні антикорупційні органи. Зокрема, у 2015 році почала діяти НАБУ та спеціальна антикорупційна прокуратура, з 2016 року – Національне агентство з питань протидії корупції, а на кінець 2019 року – Вищий антикорупційний суд. Так, Україна обійшла близько 30 країн світу за 10 років. Логічною є думка, що тут наявний прямий взаємозв'язок з тим, яке місце України в рейтингу та створенням у ній антикорупційних органів, у тому числі ВАКС (див. схему).

Схема

Статистика розташування України в рейтингу Transparency International

Джерело: створено автором на підставі інформації, наданої Transparency International

Висновки. Отже, державний механізм протидії корупції в Україні являє собою цільну та узгоджену систему суб'єктів протидії корупції, кожен з яких виконує конкретні, визначені чинним законодавством, завдання та функції з розслідування, судового обвинувачення та безпосереднього вчинення правосуддя щодо осіб, які вчинили корупційне правопорушення. Ключовим у цьому механізмі є саме судова гілка, що представлена Вищим антикорупційним судом України.

Запровадження Вищого антикорупційного суду в Україні, безсумнівно, було необхідним кроком. Однак ефективність роботи ВАКСу викликає побоювання / підозру щодо доцільності його запровадження, з огляду на визначені дослідниками недоліки, але, зважаючи на вищезазначені факти, без організації подібної су-

дової ланки України б чекали значні економічні проблеми. Попри це, існує нагальна потреба в аналізі існуючих організаційних та інших проблем функціонування такого суду з наступною редукцією шляхів їх подолання.

Більш детальна наукова розробка цього питання є предметом майбутніх досліджень.

Використані джерела:

1. Никифорчук Д. Й., Бусол О. Ю. Вимір та оцінювання рівня корупції в Україні. *Збірники наукових праць, матеріали конференцій (семинарів, круглих столів)*. 2013. [Електронний ресурс]. URL : <http://elar.naiu.kiev.ua/handle/123456789/4668>.

2. Індекс сприйняття корупції – 2020. *Transparency International – Ukraine*. [Електронний ресурс]. URL : <https://ti-ukraine.org/research/indeks-spryniattya-korup-tsiyi-2020>.

3. Білик Д. Україна дещо піднялася в рейтингу "Індекс сприйняття корупції". *Deutsche Welle*. 2021. URL : <https://www.dw.com/uk/ukraina-deshcho-pidnialasia-v-reitynhu-indeks-spryniattia-koruptsii/a-56358381>.

4. 30 років незалежності: які здобутки і проблеми зростання бачать українці й на що сподіваються у майбутньому. Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Лька Кучерива. [Електронний ресурс]. URL : https://dif.org.ua/article/30-rokiv-nezalezhnosti-yaki-zdo-butki-i-problemi-zrostannya-bachat-ukraintsi-y-na-shcho-spodivayutsya-u-maybutnomu_2.

5. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 року. № 1700-VII. Дата оновлення: 30.12.2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>. (дата звернення: 01.01.2021).

6. Пархоменко-Кучевіл О. Розвиток системи антикорупційних інституцій в Україні. *Збірник наукових праць. Державне управління та місцеве самоврядування*. 2018. Вип. 3(38). С. 33–38. [in Ukrainian].

7. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 року. № 1698-VII. Дата оновлення: 16.09.2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>. (дата звернення: 01.02.2022).

8. Про затвердження Положення про Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру Офісу Генерального прокурора: Положення від 05.03.2020 року. № 125. (Дата оновлення: 29.08.2020) URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v01259_05-20#Text. (дата звернення: 03.02.2022).

9. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 року. № 1700-VII. Дата оновлення: 30.12.2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>. (дата звернення: 03.02.2022).

10. Про Вищий антикорупційний суд: Закон України від 07.06.2018 року. № 2447-VIII. Дата оновлення: 30.07.2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2447-19#Text>. (дата звернення: 03.02.2022).

11. Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів: Закон України від 10.11.2015 року. № 772-VIII. Дата оновлення: 03.07.2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/772-19#Text>. (дата звернення: 23.01.2021).

12. Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 12.11.2015 року. № 794-VIII. Дата оновлення: 01.01.2021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text>. (дата звернення: 03.02.2022).

13. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 року. № 580-VIII. Дата оновлення: 01.01.2021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>. (дата звернення: 03.02.2022).

14. Христич І. О. Сучасний стан корупції у приватній сфері України. *Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії корупції*. 2017. С. 199–200.

15. Безп'ятчук Ж., Червоненко В. Ситник про НАБУ й розслідування Бігуса: "Ми не святі". *BBC*. 2019. [Електронний ресурс]. URL : <https://www.bbc.com/ukrainian/fea-tures-47585553>.

16. Про Річну національну програму під егідою Комісії Україна – НАТО на 2020 рік: Указ Президента України №203/2020. [Електронний ресурс]. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/2032020-33861>.

17. IMF Executive Board Approves 18-month US\$5 Billion Stand-By Arrangement for Ukraine. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. 2021. [Електронний ресурс]. URL : <https://www.imf.org/en/News/Articles/2020/06/09/pr20239-ukraine-imf-executive-board-approves-18-month-us-5-billion-stand-by-arrangement>.

18. Правова абетка: чи дійсно нам потрібен антикорупційний суд? *Українська гельсінкська спілка з прав людини*. 2018. [Електронний ресурс]. URL : <https://helsinki.org.ua/articles/pravova-abetka-chy-dijсно-nam-potriben-antykoriupciynyj-sud/>.

19. Інформація про кількість посад суддів у судах, у тому числі вакантних. *Портал відкритих даних*. [Електронний ресурс]. URL : <https://data.gov.ua/dataset/86efddc2-c738-4a73-a98e-6e8ec593e5e8>.

20. Ростовська К. В. Проблемні питання створення антикорупційних судів в Україні. *Правова позиція*. № 2. 2017. С. 159–164.

21. Вищий антикорупційний суд. ВАКС. 2020. 16 с. [Електронний ресурс]. URL : https://hscac.court.gov.ua/userfiles/media/VAKS/PICS/dok/HACC_Leaflet_03.03.2020_one%20page_UKR.pdf.

22. Юрчишин Я., Костецький М. Антикорупційний суд - ключ до знищення топ-корупції. *Право та проблеми сталого розвитку в глобалізованому світі*. 2017. С. 132–137.

23. Безпалова О. І. Створення Вищого антикорупційного суду як важливий крок у напрямі здійснення судової реформи в Україні. [Електронний ресурс]. URL : <http://univd.edu.ua/science-issue/issue/1556>.

24. Вищий антикорупційний суд (ВАКС) – вищий спеціалізований суд у системі судуострою України. *Офіційний сайт ВАКС*. 2021. [Електронний ресурс]. URL: https://hscac.court.gov.ua/hscac/info_sud/competence/. (дата звернення: 01.02.2022).

References:

1. Nykyforchuk, D. Y., Busol, O.Yu. (2013) Vymir ta otsiniuvannya rivnia koruptsii v Ukraini. *Zbirnyky naukovykh prats, materialy konferentsii (seminario, kruhlykh stoliv)- Collections of scientific works, materials of conferences (seminars, round tables)*. N. p. URL : <http://elar.naiua.kiev.ua/handle/123456789/4668>. [in Ukrainian].

2. Indeks spryiniattia koruptsii – 2020. *Transparency International – Ukraine*. N. p. URL : <https://ti-ukraine.org/research/indeks-spryinyattya-koruptsiyi-2020>. [in Ukrainian].

3. Bilyk, D. (2021) Ukraina deshcho pidnialasia v reytynhu "Indeks spryiniattia koruptsii". *Deutsche Welle*. N. p. URL: <https://www.dw.com/uk/ukraina-deshcho-pidnialasia-v-reytynhu-indeks-spryiniattia-koruptsii/a-56358381>. [in Ukrainian].

4. 30 rokiv nezalezhnosti: yaki zdobutky i problemy zrostannia bachat ukraintsi y na shcho spodivaiutsia u maibutnomu. Fond «Demokratychni initsiatyvy» im. Ilka Kucheriva. N.

d. N. p. URL : https://dif.org.ua/article/30-rokiv-nezalezhnosti-yaki-zdobutki-i-problemi-zro-stannya-bachat-ukraintsi-y-na-shcho-spodivayutsya-u-maybutnomu_2. [in Ukrainian].

5. Pro zapobihannia koruptsii: Zakon Ukrainy vid 14.10.2014 roku. № 1700-VII. Data onovlennia: 30.12.2020. (2020) N. p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>. [in Ukrainian].

6. Parkhomenko-Kutsevil, O. (2018) Rozvytok systemy antykoruptsiinykh instytutsii v Ukraini. *Zbirnyk naukovykh prats. Derzhavne upravlinnia ta mistseve samoovriaduvannia - Collection of scientific works. Public administration and local self-government, issue 3(38)*, 33 – 38. [in Ukrainian].

7. Pro Natsionalne antykoruptsiine biuro Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 14.10.2014 roku. № 1698-VII. Data onovlennia: 16.09.2020. (2020) N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>. [in Ukrainian].

8. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Spetsializovanu antykoruptsiinu prokuraturu Ofisu Heneralnoho prokurora: Polozhennia vid 05.03.2020 roku. № 125. Data onovlennia: 29.08.2020. (2020) N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0125905-20#Text>. [in Ukrainian].

9. Pro zapobihannia koruptsii: Zakon Ukrainy vid 14.10.2014 roku. № 1700-VII. Data onovlennia: 30.12.2020. (2020) N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>. [in Ukrainian].

10. Pro Vyshchy antykoruptsiinyi sud: Zakon Ukrainy vid 07.06.2018 roku. № 2447-VIII. Data onovlennia: 30.07.2020. (2020) N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2447-19#Text>. [in Ukrainian].

11. Pro Natsionalne ahentstvo Ukrainy z pytan vyavlennia, rozshuku ta upravlinnia aktyvamy, oderzhanymy vid koruptsiinykh ta inshykh zlochyniv: Zakon Ukrainy vid 10.11.2015 roku. № 772-VIII. Data onovlennia: 03.07.2020. (2020) N. p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/772-19#Text>. [in Ukrainian].

12. Pro Derzhavne biuro rozsliduvan: Zakon Ukrainy vid 12.11.2015 roku. № 794-VIII. Data onovlennia: 01.01.2021. (2021) N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text>. [in Ukrainian].

13. Pro Natsionalnu politsiuu: Zakon Ukrainy vid 02.07.2015 roku. № 580-VIII. Data onovlennia: 01.01.2021. (2021) N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>. [in Ukrainian].

14. Khrystych, I. O. (2017) Suchasnyi stan koruptsii u pryvatnii sferi Ukrainy. *Kryminalno-pravovi ta kryminolohichni zasady protydii koruptsii - Criminal law and criminological principles of anti-corruption, 199–200*. [in Ukrainian].

15. Bezp'iatchuk, Zh., Chervonenko, V. (2019) Sytnyk pro NABU y rozsliduvannia Bi-husa: "My ne sviati". *BBC*. N. p. URL : <https://www.bbc.com/ukrainian/features-47585553>. [in Ukrainian].

16. Pro Richnu natsionalnu prohramu pid ehidoiu Komisii Ukraina – NATO na 2020 rik: Ukaz Prezydenta Ukrainy №203/2020. (2020) N. p. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/2032020-33861>. [in Ukrainian].

17. IMF Executive Board Approves 18-month US\$5 Billion Stand-By Arrangement for Ukraine. *INTERNATIONAL MONETARY FUND*. (2021) N. p. URL : <https://www.imf.org/en/News/Articles/2020/06/09/pr20239-ukraine-imf-executive-board-approves-18-month-us-5-billion-stand-by-arrangement>. [in Ukrainian].

18. Pravova abetka: chy diisno nam potriben antykoruptsiinyi sud? *Ukrainska helsinska spi lka z prav liudyny - Ukrainian Helsinki Human Rights Union*. (2018) N. p. URL : <https://helsinki.org.ua/articles/pravova-abetka-chy-diisno-nam-potriben-antykoruptsiinyi-sud/>. [in Ukrainian].

19. Informatsiia pro kilkist posad suddiv u sudakh, u tomu chysly vakantnykh. *Portal vidkrytykh danykh - Open data portal*. N. d. N. p. URL : <https://data.gov.ua/dataset/86efddc2-c738-4a73-a98e-6e8ec593e5e8>.

20. Rostovska, K. V. (2017) Problemni pytannia stvorennia antykoruptsiinykh sudiv v Ukraini. *Pravova pozytsiia - Legal position*, 2, 159 – 164. [in Ukrainian].

21. Vyshchyi antykoruptsiinyi sud. VAKS - *Supreme Anti-Corruption Court (SACC)* (2020) URL : https://hcac.court.gov.ua/userfiles/media/VAKS/PICS/dok/HACC_Leaf_let_03.03.2020_one%20page_UKR.pdf. [in Ukrainian].

22. Yurchyshyn, Ya. Kostetskyi, M. (2017) Antykoruptsiinyi sud - kliuch do zny shchennia top-koruptsii. *Pravo ta problemy staloho rozvytku v hlobalizovanomu sviti - Law and problems of sustainable development in a globalized world*, 132–137. [in Ukrainian].

23. Bezpalova, O. I. (N. d.) Stvorennia Vyshchoho antykoruptsiinoho sudu yak vazh lyvyi krok u napriami zdiisnennia sudovoi reformy v Ukraini. N. p. URL : <http://univd.edu.ua/science-issue/issue/1556>. [in Ukrainian].

24. Vyshchyi antykoruptsiinyi sud (VAKS) – vyshchyi spetsializovanyi sud u systemi sudoustroiu Ukrainy. *Ofitsiinyi sait VAKS - Supreme Anti-Corruption Court (SACC)*. (2021) N. p. URL : https://hcac.court.gov.ua/hcac/info_sud/competence/. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 03.02.2022

Mirgorod-Karpova V., Doctor of Law, Senior Lecturer, Department of Administrative, Economic Law and Financial and Economic Security, Sumy State University (hidden) (Sumy, Ukraine)

Murach D., Graduate of the Educational and Scientific Institute of Law, Sumy State University (hidden) (Sumy, Ukraine)

THE PLACE AND ROLE OF THE SUPREME ANTI-CORRUPTION COURT OF UKRAINE IN THE STATE MECHANISM AGAINST CORRUPTION

The article is devoted to a comprehensive analysis of the state mechanism for combating corruption in Ukraine. The provisions of the current domestic legislation in the field of anti-corruption have been studied and, in the course of this analysis, the system of anti-corruption actors in Ukraine has been identified. The key functions of the subjects of the anti-corruption system in Ukraine are outlined. The place and role of the Supreme Anti-Corruption Court of Ukraine in the system of anti-corruption entities have been studied. The provisions, opinions of some scholars and practitioners on the expediency of introducing the Supreme Anti-Corruption Court of Ukraine as a separate subject of justice for persons who have committed corruption offenses have been studied. The problem of dysgenesis of the current organizational and regulatory support of the system of anti-corruption actors in Ukraine is highlighted. An assessment of the current situation with corruption in Ukraine is given and the main destructive factors that contributed to this are pointed out. The authors determined that one of such factors is the problem of "stagnation" of cases in the courts of first instance and corruption among judges of courts of general jurisdiction.

The paper clarifies that the state anti-corruption mechanism in Ukraine is a comprehensive and coherent system of anti-corruption actors, each of which performs specific, defined by current legislation, tasks and functions of investigation, prosecution and direct administration of justice against persons who have committed a corruption offense. It has been proved that the decisive task in this mechanism is assigned to the judiciary, which, in fact, administers justice. It is determined that the central element of this mechanism is the Supreme Anti-Corruption Court of

Ukraine. Accordingly, the authors emphasize the need to improve the organizational and legal framework of this court in order to ensure international standards of anti-corruption justice in Ukraine. It is emphasized that improving the organization of the Supreme Anti-Corruption Court of Ukraine will significantly improve the economic situation in the country and increase public confidence in the judiciary.

Keywords: state mechanism, corruption, Supreme Anti-Corruption Court of Ukraine, anti-corruption entities.

DOI: 10.33766/2524-0323.97.257-266

УДК 343.14:336.228.34

Моргун Н. С., кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри економічної безпеки та фінансових розслідувань Національної академії внутрішніх справ (м. Київ, Україна)

e-mail: morgun.nadiy@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-2997-9975>

Шевчук О. О., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри економічної безпеки та фінансових розслідувань Національної академії внутрішніх справ (м. Київ, Україна)

e-mail: alexosvita@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-5513-6517>

Марчевський С. В., кандидат юридичних наук, доцент кафедри економічної безпеки та фінансових розслідувань Національної академії внутрішніх справ (м. Київ, Україна)

e-mail: marik1984@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-3623-4461>

ВСТАНОВЛЕННЯ ДЖЕРЕЛ ПОХОДЖЕННЯ АКТИВІВ ЯК ОБСТАВИНА, ЯКА ПІДЛЯГАЄ ДОКАЗУВАННЮ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ НЕЗАКОННОГО ЗБАГАЧЕННЯ

У статті досліджено роль встановлення джерел походження активів як обставини, яка підлягає доказуванню під час розслідування незаконного збагачення.

Висвітлено дефініції «предмет доказування» та «незаконне збагачення». Зауважено, що кожне кримінальне правопорушення характеризується певними особливостями; загальний предмет доказування (ст. 91 Кримінального процесуального кодексу України) може розширюватися, а точніше, деталізуватися та уточнюватися.

Наголошено, що це кримінальне правопорушення унікальне тим, що підозрюваний у його вчиненні скоїв інше правопорушення, завдяки якому і набув визначені статтею 368-5 Кримінального кодексу України активи. Проте, орган досудового розслідування не зобов'язаний доказувати такий предикатний злочин. Зазначено вімінність складу кримінального правопорушення за ст. 368-5 від складу за ст. 368 Кримінального кодексу України.

Звернено увагу на способи вчинення та приховання означеного кримінального правопорушення. Зазначено, що під час досудового розслідування незаконного збагачення важливим є те, що слідчому, прокурору першочергово слід встановити джерела